

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร ผู้ประเมินได้กำหนดหัวข้อในการเสนอเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
 - 1.1 กรอบแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559
 - 1.2 มาตรการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
 - 1.3 แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
 - 1.4 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติด
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
 - 2.1 ความหมายของโครงการและการประเมินโครงการ
 - 2.2 ลักษณะโครงการที่ดี
 - 2.3 จุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการ
 - 2.4 ขั้นตอนของการประเมินโครงการ
 - 2.5 ประเภทของการประเมินโครงการ
 - 2.6 วิธีการประเมินโครงการ
 - 2.7 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ
3. รูปแบบของการประเมินโครงการแบบซีพีพี (CIPP Model)
4. โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนบ้านคลองสองปาก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร
 5. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 6. บริบททั่วไปของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก
 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. กรอบแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกันและแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและจัดการกับปัญหาอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องให้เบ็ดเสร็จและได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 156/2557 ลงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติและคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า “ศอ.ปส.” ทำหน้าที่เป็นองค์กรอำนวยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับชาติ และกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2558 โดยมอบให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา โดยกำหนดเป้าหมาย คือ 1) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาต่อการรองรับสภาพปัญหายาเสพติดในสังคม 2) กลุ่มเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ครอบครัวที่มีบุคคลในครอบครัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด 3) สร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน โรงเรียนและสถานประกอบการในการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และกำหนดกรอบแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2559 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2557 : 12 - 43)

1.1 แผนป้องกันยาเสพติด โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป แผนการป้องกันยาเสพติด มี 6 แผน โดยมีแผนที่เกี่ยวข้องกับเด็กในวัยเรียน ดังนี้

1.1.1 แผนงานสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย โดยมีแนวทางคือสร้างพื้นฐานภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีความสามารถของสมองในการบริหารจัดการชีวิต (Executive Function หรือ EF) โดยจะสร้างความเข้าใจในทฤษฎี ผ่านครูระดับปฐมวัยและครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ มีโครงการต่าง ๆ ดังเช่น โครงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย โครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย และโครงการติดตาม ประเมินผลการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กปฐมวัย

1.1.2 แผนงานสร้างภูมิคุ้มกันในสถานศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายแผนงาน คือ โรงเรียนประถมศึกษา 31,544 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 11,336 แห่ง โรงเรียนอาชีวศึกษา 872 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษา 155 แห่ง ซึ่งแต่ละกลุ่มเป้าหมาย มีแนวทางที่แตกต่างกัน สำหรับแนวทางในกลุ่มประถมศึกษา มีดังนี้

1) พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในระดับประถมศึกษา

2) สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นักเรียนผ่านการเรียนการสอนจากครูและวิทยากร ในการสร้างความรู้และเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติด

3) สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจโดยใช้กิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ ค่ายศาสนธรรม ทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

1.1.3 แผนงานสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา โดยกำหนดแนวทาง คือ ส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนนอกสถานศึกษาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพ การเรียนนอกระบบ กีฬา/นันทนาการ และงานจิตอาสาต่าง ๆ โดยใช้ศูนย์เยาวชนในพื้นที่เป็น กลไกการดำเนินงาน

1.1.4 แผนงานสร้างภูมิคุ้มกันในกลุ่มแรงงาน โดยกำหนดแนวทาง คือ อบรม/เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้าง ต่ำกว่า 10 คน ลงมา โดยมุ่งเน้นสถานประกอบกิจการประเภทที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และอยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดมาก

1.1.5 แผนงานป้องกันและสร้างการมีส่วนร่วมกลุ่มประชาชนทั่วไป

1.1.6 แผนงานจัดระเบียบสังคม

1.2 แผนบำบัดรักษายาเสพติด โดยมีเป้าหมาย นำผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาทุกระบบ จำนวน 220,000 คน ติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษา จำนวน 235,000 คน ประกอบด้วย 6 แผนงาน ดังนี้

1.2.1 แผนงานบำบัดรักษาระบบสมัครใจ

1.2.2 แผนงานบำบัดรักษาระบบบังคับบำบัด

1.2.3 แผนงานบำบัดรักษาในระบบต้องโทษ

1.2.4 แผนงานบริหารจัดการระบบการบำบัดรักษา

1.2.5 แผนงานติดตามผู้ผ่านการบำบัดรักษา

1.2.6 แผนงานช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษาเสพยาเสพติด

1.3 แผนการปราบปรามยาเสพติด โดยมีเป้าหมายทำลายการค้ายาเสพติดทั้งในและนอกประเทศ ตลอดจนเสริมสร้าง พัฒนาและยกระดับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 4 แผนงานดังนี้

1.3.1 แผนงานสกัดกั้นยาเสพติด

1.3.2 แผนงานปราบปรามยาเสพติด

1.3.3 แผนงานควบคุมพืชเสพติด

1.3.4 แผนงานความร่วมมือระหว่างประเทศ

1.4 แผนบริหารจัดการอย่างบูรณาการ โดยมีเป้าหมาย ดังนี้ กลไกระดับนโยบาย และกลไกภายใต้ ศอ.ปส. มีระบบบริหารจัดการ อำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างมีเอกภาพ สามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า กรอบแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดปี 2559 ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กำหนดไว้ นั้น ประกอบด้วย แผนป้องกันยาเสพติด แผนบำบัดรักษาเสพติด แผนปราบปรามยาเสพติด และแผนบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ในที่นี้ ผู้ประเมิน จะกล่าวถึงเฉพาะแผนงานสร้างภูมิคุ้มกันสถานศึกษา ซึ่งมีโครงการภายใต้แผนงาน เช่น โครงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดโดยการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดในชั้นเรียน (แต่ละระดับชั้น) โครงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดโดยใช้หลักธรรมทางศาสนา (แต่ละระดับชั้น) โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน เป็นต้น

2. มาตรการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยงไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติด และอบายมุข ตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงได้กำหนดนโยบายให้ผู้บริหารองค์กรหลัก หน่วยงานและสถานศึกษาดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : 4-5)

1. ผู้บริหารทุกระดับนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดไปสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. ผู้บริหารทุกระดับ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ต้องให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ความร่วมมือและร่วมแรงร่วมใจ จัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนจัดกิจกรรมป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เช่น กิจกรรม TO BE NUMBER ONE กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ต่าง ๆ ค่ายคุณธรรม กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีป้องกันยาเสพติด กิจกรรมกีฬาป้องกันยาเสพติด ส่งเสริมการรวมกลุ่มของนักเรียน ทั้งในส่วนของชมรมและสภานักเรียน

4. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึก ทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกันต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคนให้ทั่วถึงโดยสร้างเครือข่ายแกนนำ ทุกระดับในสถานศึกษา

5. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดระบบการดำเนินงานยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข คือ มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ ภายใต้กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ ต้องมีแผนงาน ต้องมีระบบข้อมูลต้องมีเครือข่าย ไม่ปกปิดข้อมูลและไม่ปล่อย

6. ผู้บริหารทุกระดับ อำนาจการ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและจัดมาตรการเสริมแรงให้แก่ผู้รับผิดชอบด้านยาเสพติดดีเด่น ด้วยการยกย่องชมเชย มอบโล่ เกียรติบัตร เลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีพิเศษ มาตรการลงโทษบุคลากรที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ออกจากราชการ และเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ประกาศเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2559 มีสาระสำคัญ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรหลัก หน่วยงาน และสถานศึกษา ดำเนินการดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : 5)

1. ผู้บริหารสถานศึกษานำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ไปสู่การปฏิบัติให้มีแผนปฏิบัติการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของคณะผู้บริหาร ครู อาจารย์และกลุ่มเป้าหมายนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการดำเนินงานที่เข้มแข็งต่อเนื่องและยั่งยืน

3. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา อำนาจการ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข และจัดทำมาตรการเสริมแรงให้แก่ผู้รับผิดชอบด้วยการยกย่อง ชมเชย มอบโล่เกียรติยศ เกียรติบัตรและการเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีพิเศษ

4. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา อำนาจการ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข และใช้มาตรการลงโทษบุคลากรที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ออกจากราชการและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

5. ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงาน และผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข

6. ผู้บริหารหน่วยงานและผู้บริหารสถานศึกษา สรุปรายงานต้นสังกัดเพื่อสรุปผล รายงานศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการโดยการดำเนินงาน โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข มีเป้าหมายเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งปลอดภัย ยาเสพติด และอบายมุข

สรุปได้ว่านโยบายด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เน้นให้ผู้บริหาร องค์กรหลัก หน่วยงาน และสถานศึกษา นำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โครงการ สถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข ไปสู่การปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงาน ตลอดจนอำนวยความสะดวก กำกับ ติดตามและประเมินผล และมีการสรุปรายงานต้นสังกัด

3. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ จำแนกพฤติกรรม 4 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : 6-8)

1. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1.1 สถานศึกษาพยายามป้องกันและแก้ไขให้ถึงที่สุด โดยไม่ไล่เด็กเรียน ให้พ้นไปจากสถานศึกษาเป็นภาระสังคม หรือสถาบันอื่น

1.2 ให้องค์กรหลักทำความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด รายงานสภาพ การใช้สาร/ยาเสพติดให้กระทรวงศึกษาธิการทราบ โดยไม่ถือเป็นความผิด แต่จะพิจารณาเป็นความดี ความชอบในการรายงานตามความจริง

1.3 ให้องค์กรหลักสั่งการสถานศึกษา ให้ครู อาจารย์ เป็นแบบอย่างที่ดี ไม่สูบบุหรี่ และพฤติกรรมไม่เหมาะสม จัดสถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่และปลอดภัยยาเสพติด

แนวทางการดำเนินงานและจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีกิจกรรมหลากหลาย เช่น โครงการห้องเรียนสีขาว โครงการ TO BE NUMBER ONE โครงการเพื่อนเตือนเพื่อน เพื่อนที่ปรึกษา YC (YOUTH COUNSELOR) จัดรายการออกเสียงตามสาย จัดการเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์เนื่องในวันต่อต้านยาเสพติด นิทรรศการยาเสพติดให้ความรู้ การป้องกันยาเสพติด โฆษทางกฎหมาย ทักษะชีวิต ปรับปรุงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สร้างสนามกีฬา ส่งเสริมให้นักเรียนเล่นกีฬา เป็นต้น

2. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาล้อลามกอนาจารและปัจจัยเสี่ยง

2.1 ให้สถานศึกษาตรวจค้นและป้องกันมิให้นักเรียน นำสื่อลามกอนาจารเข้ามา เผยแพร่ในสถานศึกษา มีการตรวจค้นหาและมาตรการควบคุมดูแลการใช้โทรศัพท์มือถือ

2.2 ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดหนังสือ วีดีโอ เทป โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เป็นประโยชน์ ให้ความบันเทิงที่ประเทืองสติปัญญาบริการแก่นักเรียน

3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน

3.1 จัดกิจกรรมให้นักเรียน รู้จักประหยัคอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และฝึกทำงาน เพื่อหารายได้พิเศษจากการประกอบสัมมาชีพ

3.2 ป้องปรามมิให้นักเรียน เล่นการพนันทุกรูปแบบในสถานศึกษา และตรวจค้น แหล่งที่อาจมั่วสุ่ม เช่น ร้านเกม สถานบันเทิง แหล่งการพนันผิดกฎหมาย เป็นต้น

3.3 ส่งครูฝ่ายปกครองหรือประสานสารวัตรนักเรียนเพื่อสุ่มตรวจนักเรียนที่อาจไป มั่วสุ่มตามแหล่งอบายมุข แหล่งการพนัน ของชุมชนหรือของพื้นที่

4. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท

4.1 ประสานตำรวจให้เข้ามาตรวจการเฝ้าระวังในการลงโทษนักเรียนที่ทำผิดกฎหมาย

4.2 ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน ที่มีปัญหาเป็นรายกรณีหรือราย กลุ่มและส่งครูไปเยี่ยมถึงบ้าน เพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง

4.3 ตรวจค้นหาการพกพาอาวุธเข้ามาในสถานศึกษาและเพิ่มโทษผู้ทำผิดที่เคยถูก ตักเตือนมาแล้ว

4.4 ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมนักเรียนให้ครอบคลุม ตั้งแต่การกำหนดระเบียบวินัย กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4.5 สร้างองค์กรเครือข่ายระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน ตำรวจ โดยมีระบบสื่อสาร โทรคมนาคมและระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินงานและจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษามีกิจกรรมหลากหลาย เช่น โครงการห้องเรียนสีขาว ฯลฯ เป็นแนวทางการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์อีกด้านหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเพื่อให้ผู้บริหาร สถานศึกษา ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับนักเรียน ในโรงเรียน

4. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติด

การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตอย่างเพียงพอต่อการเผชิญปัญหายาเสพติด โรงเรียน สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวทางต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2558 : 2 - 3)

4.1 ระบบข้อมูล สถานศึกษาควรมีข้อมูลสภาพปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เช่น สภาพการใช้สารเสพติดของครู/นักเรียน ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนที่มีพฤติกรรมทุกด้านทั้งด้านดี และเปียงเบน ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมยาเสพติดและแก้ไข ข้อมูลการดำเนินงาน เพื่อเป็นองค์ความรู้ สำคัญในด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

4.2 ระบบป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เน้นกิจกรรมด้านการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น การให้ความรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน กำหนดในเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อป้องกันยาเสพติดในหลักสูตรกำหนดมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการเนื่องในโอกาสสำคัญ ๆ การจัดเสียงตามสาย กิจกรรมหน้าเสาธง การบรรยายพิเศษ ตลอดจนสร้างเสริมทักษะชีวิต เพื่อสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถในเชิงสังคมจิตวิทยาให้นักเรียนได้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ระบบให้คำปรึกษา การให้คำปรึกษาจะช่วยให้นักเรียนแสวงหาทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ทั้งปัญหาส่วนตัว ครอบครัวหรือการเรียน เป็นต้น โดยใช้ทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ เช่น กลุ่มเพื่อน ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว

4.4 ระบบการเฝ้าระวัง สถานศึกษาควรสร้างระบบกลไกเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานที่ให้เป็นระบบการแจ้งเตือนในเรื่องยาเสพติดให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ตรวจสอบสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่เสมอรับแจ้งข่าวสาร เบาะแสจากบุคคลในสถานศึกษาและชุมชน จัดให้มีช่องทางการแจ้งข่าวสาร เช่น โทรศัพท์สายด่วน ตู้รับแจ้งเบาะแส เป็นต้น

4.5 ระบบการสนับสนุนจากชุมชน และสร้างเครือข่ายการทำงาน การสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายในการทำงาน เป็นการช่วยเสริมความเข้มแข็งในการทำงาน และมีพลังในการทำงานมากขึ้น เช่น ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานให้เหมาะสมกับวัย ให้ความรัก ความอบอุ่น สถานศึกษาควรให้ความรู้และสร้างความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน รวมทั้งผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ระดมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกแนวทางในการป้องกัน ตลอดจนร่วมประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน

4.6 ระบบบริหารจัดการ สถานศึกษาควรกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน อาจจะประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทุกฝ่าย ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนในรูปของคณะกรรมการ โดยมีภารกิจหลัก คือ

4.6.1 จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี บริหารทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า ลดความซ้ำซ้อน ในการดำเนินงาน

4.6.2 อำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านยาเสพติดและระดมทรัพยากรดำเนินงานจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย เครือข่ายการทำงานและชุมชน

4.6.3 พัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานด้านยาเสพติด เช่น นักเรียนแกนนำ ครูแกนนำ เป็นต้น

4.6.4 กำกับติดตามการดำเนินงาน

4.6.5 รวบรวมและรายงานผลการดำเนินงาน

4.6.6 วิจัยและพัฒนาการต่อต้านยาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อเผยแพร่ และศึกษา พัฒนา ต่อยอดพัฒนารูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2560 : 8) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 5 ด้าน ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน ประกอบด้วย กิจกรรมห้องเรียนสีขาว กิจกรรมการเรียน การสอนทักษะชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การเล่นดนตรี กีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น

2. ยุทธศาสตร์ด้านการค้นหา ประกอบด้วยกิจกรรมการสำรวจสภาพการใช้สาร/ยาเสพติด ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเยี่ยมบ้าน การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองผู้เรียนเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มปลอดภัย กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด และกลุ่มค้า

3. ยุทธศาสตร์ด้านการรักษา ประกอบด้วย การดูแลช่วยเหลือ กิจกรรมคลินิกเสมารักษ์ กิจกรรมจิตสังคัมบำบัดในสถานศึกษา การเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การส่งต่อเข้ารับการรักษาบำบัด รักษาจากสถานพยาบาล กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการบำบัดรักษาฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติด

4. ยุทธศาสตร์ด้านการเฝ้าระวัง ประกอบด้วย กิจกรรมผู้ดูแลเสมารักษ์ กิจกรรมตำรวจ ประสานโรงเรียน ครู D.A.R.E โรงพักจำลอง กิจกรรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด สารวัตรนักเรียน ห้องเรียนสีขาว และการประสานงานกับผู้นำหน่วยงานในท้องถิ่น และหน่วยงานที่รับผิดชอบ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

5. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การจัดทำแผนการอำนวยการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และสรุปรายงาน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงาน พิจารณาจัดทำมาตรการลงโทษและมาตรการเสริมแรง

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา นอกจากสถานศึกษามีการพัฒนาระบบงานเพื่อรองรับการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ระบบข้อมูล ระบบป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ระบบให้คำปรึกษา ระบบการเฝ้าระวัง ระบบการสนับสนุน จากชุมชนและสร้างเครือข่ายการทำงาน และระบบบริหารจัดการ แล้ว ในการดำเนินงานการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา จะต้องสอดคล้องกับระบบงานและครอบคลุมยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ด้วย คือ ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน ยุทธศาสตร์ด้านการค้นหา ยุทธศาสตร์ด้านการรักษา ยุทธศาสตร์ด้านการเฝ้าระวัง ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เพราะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ช่วย ให้นักเรียนพ้นภัยจากยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

1. ความหมายของโครงการและการประเมินโครงการ

ความหมายของโครงการ

โครงการเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานให้เกิดความสำเร็จ ผู้ประเมินจึงได้ศึกษาเรื่องโครงการเพื่อนำมาเขียนโครงการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งมีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

เชาว์ อินใย (2553 : 4) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า โครงการ หมายถึง ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงานซึ่งประกอบด้วยชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการกำหนดทรัพยากรในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2553 : 79 - 80) กล่าวว่า โครงการ หมายถึงลักษณะของงานที่มีใช้งานประจำ แต่จะเป็นงานสำคัญที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นของสถานการณ์ในสังคมโดยจะต้อง รับผิดชอบการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ภายในระยะเวลาและวงเงินงบประมาณที่ระบุไว้อย่างแน่นอน เมื่องานนั้นๆ ได้ดำเนินงานเสร็จสิ้นแล้ว ก็ถือว่าโครงการนั้นๆ ได้สิ้นสุดลงโดยปริยาย ยกเว้นแต่จะได้มีการขยายงานประเภทนั้น ๆ ให้ต่อเนื่องออกไปอีกตามควรแต่กรณี

สุพักตร์ พิบูลย์ และคณะ (2554 : 117) ให้ความหมายของโครงการว่า เป็นกลุ่มของกิจกรรมที่เห็นว่าเป็นทางเลือกในการยกระดับคุณภาพงาน ที่ได้รับคัดสรรแล้วว่าเหมาะสมและน่าจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการยกระดับคุณภาพงานปกติ โดยมีจุดมุ่งหมาย เป้าหมายกิจกรรมดำเนินงานที่ชัดเจน และมีช่วงระยะเวลาในการดำเนินงานที่แน่นอน

พิสนุ พองศรี (2556 : 34) ให้ความหมายของคำว่า โครงการ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานในสภาพปกติ โดยมีจุดมุ่งหมาย เป้าหมายกิจกรรมและระยะเวลาสิ้นสุดที่แน่นอน และจะไม่ทำซ้ำซ้อนอีก ซึ่งอาจยกเว้นถ้ามีการปรับให้ต่างจากเดิม

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2558 : 115) ให้ความหมายของคำว่า โครงการ หมายถึง ส่วนย่อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานหรือกลุ่มของกิจกรรม ที่จะดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของแผนงานที่ระบุไว้

สรุปได้ว่า โครงการ หมายถึง การกำหนดงานและกิจกรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน ประกอบไปด้วย กิจกรรม งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงาน และมีระยะเวลาของการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน

ความหมายของการประเมินโครงการ

โครงการจะดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพหรือไม่นั้นจำเป็นต้องมีการประเมินโครงการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ว่าควรต้องดำเนินการอีกหรือไม่ โดยมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

เชาว์ อินใย (2553 : 4) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าโดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบมาประกอบการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ

เยาวดี รังชัยกุล วิบูลย์ศรี (2553 : 305) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การประเมินโครงการเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นอันจะนำไปสู่การตัดสินใจความสำเร็จ รวมทั้งการแก้ปัญหา ปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนการสร้างและการกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ

สุภาพร พิศาลบุตร (2553 : 222) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น เพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2555 : 2) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากโครงการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2554 : 91) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์สภาพที่เป็นปัญหาอุปสรรค ความก้าวหน้าหรือความสัมฤทธิ์ผลของโครงการ ตลอดจนผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับนำมาเป็นข้อมูลย้อนกลับในการใช้ปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พึงเกิดขึ้นจากการปฏิบัติโครงการ และใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารของผู้บังคับบัญชาในการตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการในระยะต่อไปหรือเปิดโครงการใหม่ที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับโครงการที่ปฏิบัติในปัจจุบัน

สุวิมล ติรกานันท์ (2555 : 2) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง เป็นกระบวนการบรรยายเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ เป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการและผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

รัตน์ บัณฑิต (2556 : 74) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาบ่งชี้โครงการนั้น เพื่อดำเนินงานต่อไปหรือยุติการดำเนินงานโครงการนั้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2558 : 21) ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่าการประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ (เชิงคุณค่า) เพื่อช่วยให้ผู้มีอำนาจหรือผู้เกี่ยวข้องได้ ตัดสินใจเลือกทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการตรวจสอบการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาบ่งชี้ให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบ แล้วตัดสินว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อดำเนินงานต่อไปหรือยุติการดำเนินงานโครงการนั้น

2. ลักษณะโครงการที่ดี

ลักษณะโครงการที่ดีนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ในกระบวนการจัดทำโครงการซึ่งนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552 : 23 - 24) ให้ทัศนะเกี่ยวกับโครงการที่ดีจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์โครงการ ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน วัตถุประสงค์ของโครงการหนึ่ง ๆ อาจมีหลายข้อ
2. มีความเป็นเอกเทศ โครงการแต่ละโครงการจะต้องมีการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงานและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน
3. มีการกำหนดรูปแบบ และรายละเอียดการดำเนินงานที่สอดคล้องกลมกลืนกัน โครงการหนึ่ง ๆ จะต้องมีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการที่เป็นระบบ และมีระเบียบ
4. มีการระบุทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ทั้งทรัพยากรด้านบุคคล และแหล่งทรัพยากรที่สนับสนุนโครงการ งบประมาณ และแหล่งเงินทุนที่จะนำมาดำเนินการ
5. มีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดที่แน่นอน โครงการจะต้องมีการกำหนดจุดเริ่มต้นว่าเริ่มโครงการเมื่อใด และจะดำเนินงานต่อไปจนถึงระยะเวลาใด อันเป็นเวลาสิ้นสุดโครงการ จึงไม่ใช่เป็นงานที่ทำประจำไปเรื่อย ๆ แต่มีการกำหนดระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน
6. สามารถนำไปปฏิบัติได้ เป็นโครงการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นโครงการเลื่อนลอยหรือสวาทหุ นำไปปฏิบัติไม่ได้

รัตน์ บัณฑิต (2556 : 11) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการอย่างน้อยจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ต่อเนื่องกัน ได้แก่ การกำหนดออกแบบโครงการ (Program Design) การดำเนินงานตามโครงการหรือการนำโครงการไปใช้ (Program Implementation) และการประเมินผลโครงการ (Program Evaluation)

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2555 : 10) กล่าวถึง โครงการที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. สามารถแก้ปัญหาขององค์การหรือหน่วยงานได้
2. มีรายละเอียดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถดำเนินงานได้ หรือมีความเป็นไปได้สูง
3. รายละเอียดของโครงการต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกับปัญหาหรือหลักการและเหตุผล วิธีดำเนินการต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นต้น
4. สามารถสนองความต้องการของสังคม ของกลุ่มคนส่วนใหญ่ และหน่วยงานของประเทศชาติ
5. เป็นโครงการที่สามารถนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนงานหลักขององค์การ
6. โครงการที่ดีต้องยืดหยุ่นได้ คือ สามารถเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ต่อโครงการนั้นอยู่เสมอ
7. โครงการที่ดีจะต้องมีการประเมินผล ได้กำหนดออกแบบโครงการ (Program Design) การประเมินผลโครงการ (Program Evaluation) ดำเนินงานตามโครงการ (Program Implementation)
8. โครงการต้องกำหนดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นจริง และเป็นข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ
9. โครงการต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรอย่างเหมาะสม และทางด้านบริหารอย่างแท้จริง
10. โครงการจะต้องมีระยะเวลาดำเนินงาน กล่าวคือ จะต้องระบุถึงวันเวลาที่เริ่มต้นและวันเวลาที่แล้วเสร็จอย่างแน่ชัด

สรุปได้ว่า โครงการที่ดีจะต้องแก้ปัญหาของหน่วยงานได้ องค์ประกอบของโครงการต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม มีเป้าหมายการดำเนินการและระยะเวลาดำเนินงานที่ชัดเจน ยืดหยุ่น และประเมินผลได้ โดยกำหนดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นจริง ได้รับการสนับสนุนอย่างแท้จริง สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพ และเกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุดลักษณะโครงการที่ดี ต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความคาดหวังผลที่ได้รับ มีการกำกับติดตาม มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นโครงการที่สามารถปฏิบัติได้จริง

3. จุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ มีจุดมุ่งหมายของการประเมินที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ ที่ใช้ในการกำหนดการประเมิน ผู้ประเมินได้ค้นคว้าและรวบรวมแนวคิด พอสรุปได้ดังนี้

เชาวิ อินใย (2553 : 15) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการไว้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อการหาข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนโครงการ
2. เพื่อการหาข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการ
3. เพื่อการหาข้อมูลที่แสดงถึงผลสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการ
4. เพื่อการหาข้อมูลต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของโครงการ

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2555 : 2) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินเป็นกระบวนการ วิจัยที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวัตถุประสงค์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจิตวิสัยของผู้ประเมินเพียงอย่างเดียว ในการจัดเก็บข้อมูลมีการใช้เครื่องมือซึ่งส่วนมากต้องพัฒนาขึ้นมา โดยเฉพาะ เพื่อใช้เป็นตัวบ่งชี้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน การวิจัยประเมินโครงการจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลามากกว่าการประเมินเชิงจิตวิสัยที่อาศัยเพียงแต่ความคิดเห็น หรือความรู้ของผู้ประเมินเท่านั้น ดังนั้นจุดประสงค์ของการวิจัยประเมินผลจึงทำขึ้นเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากโครงการกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและการปรับปรุงโครงการในอนาคต

รัตนะ บัวสนธ์ (2556 : 74) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนของโครงการอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการตัดสินใจว่าลักษณะใดของโครงการมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องทำการประเมินเพื่อหาประสิทธิผล และข้อมูลชนิดใดที่จะต้องเก็บไว้เพื่อการวิเคราะห์

2. เพื่อรวบรวมหลักการความเป็นจริงและข้อมูล เพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงประสิทธิผลของโครงการ

3. เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลของโครงการ

4. เพื่อการตัดสินใจว่าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใดที่สามารถนำไปใช้ได้

5. เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ยิ่งขึ้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2558 : 92-93) กล่าวไว้ว่า การประเมินโครงการ มีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนางานหรือโครงการต่าง ๆ

2. เพื่อตัดสินผลเกี่ยวกับระดับผลสัมฤทธิ์ของงานหรือโครงการต่าง ๆ
3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรืออนาคตของโครงการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการมีจุดมุ่งหมายหลัก ๆ คือ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการ และที่สำคัญคือเพื่อหาข้อมูลที่แสดงถึงผลสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ

4. ขั้นตอนของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารหรือผู้สนับสนุนงบประมาณในการตัดสินใจปรับปรุงหรือล้มเลิกโครงการ การกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นและควรให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน ผู้ใช้ผลการประเมินแต่ละระดับมีความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกัน เช่น ผู้บริหารระดับสูงสนใจข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย ระดับรองลงมาสนใจข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน ระดับปฏิบัติการสนใจข้อมูลในขั้นตอนการดำเนินโครงการ การดำเนินงานประเมินโครงการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่เหมาะสมจึงจะทำให้ผลการประเมินมีคุณภาพ การประเมินโครงการนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องจัดทำอย่างเป็นระบบ มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนในกระบวนการประเมินโครงการไว้ ดังนี้

เยาวตี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2553 : 279 - 288) ได้เสนอขั้นตอนของการประเมินโครงการออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ก่อนทำการประเมินโครงการ ผู้ประเมินจะต้องศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น โครงการที่เสนอขออนุมัติ ถ้าเป็นโครงการนำร่อง ก็ควรศึกษาเอกสารรายงานความก้าวหน้าของโครงการ หรือถ้ามีรายงานผลการประเมินโครงการฉบับสมบูรณ์ก็ควรนำมาศึกษา จะทำให้ผู้ประเมินได้เข้าใจความเป็นมาของโครงการ สภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประเมินสามารถกำหนดประเด็นการประเมินและตัวชี้วัดต่อไปได้

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่าจะประเมินโครงการอะไร ประเมินทำไม เพื่อใคร หรือใครเป็นผู้ใช้ผลการประเมิน ข้อมูลที่จะตอบคำถามเหล่านี้ได้มาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ สัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบ ผู้สนับสนุนโครงการ

3. การกำหนดขอบเขตของการประเมิน เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่จะทำให้การประเมินโครงการสามารถดำเนินการได้ และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยพิจารณาจากพื้นที่ที่จะทำการประเมิน หน่วยงานที่ต้องการติดตาม บุคคลที่ผู้ประเมินต้องสัมภาษณ์ เป็นต้น

4. การพิจารณากำหนดตัวบ่งชี้และแหล่งข้อมูล การกำหนดตัวบ่งชี้ในการประเมินสามารถกำหนดได้จากวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือจากตัวแบบการประเมินเชิงทฤษฎี เช่น การกำหนดตัวบ่งชี้จากรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model หรืออาจจะพิจารณาจากความคาดหวังของผู้ใช้ผลการประเมินก็ได้ ตัวบ่งชี้มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในเชิงปริมาณนั้น เช่น จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละของนักศึกษาที่มีบุตร อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อครู เป็นต้น ส่วนในเชิงคุณภาพ เช่น ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทำได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ผู้ประเมินเก็บรวบรวมมา เช่น ข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมอบรม ใช้ค่าร้อยละความคิดเห็นต่อโครงการที่อยู่ในรูปมาตราส่วนประมาณค่า ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ฯลฯ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

6. การสรุปผลการประเมิน การสรุปผลการประเมินโครงการ ผู้ประเมินควรเน้นประเด็นที่สำคัญดังนี้คือ ผลผลิตจากโครงการ ปัญหา และข้อจำกัดของการดำเนินโครงการ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงโครงการ นอกจากนั้นควรสรุปผลโครงการไปในด้านอื่น ๆ ด้วย

พิชิต ฤทธิจรูญ (2555 : 14) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการประเมินผล ในการกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการประเมินผล มีปัจจัยที่ผู้ประเมินผลจะต้องให้ความตระหนัก คือ วัตถุประสงค์ของการประเมินผล ที่ไม่จำเป็นที่จะต้องเหมือนกับวัตถุประสงค์ของโครงการเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

2. การเลือกวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการจะวัด ในการเลือกวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการจะวัดหรือประเมินผล ผู้ประเมินผลจะต้องตระหนักกว่าวัตถุประสงค์ของโครงการบางวัตถุประสงค์ ยังอาจวัดไม่ได้ในช่วงเวลาที่ทำการประเมินผล เนื่องจากเป็นวัตถุประสงค์ระยะยาว ใช้งบประมาณการประเมินที่สูงเกินไปหรือมีความซับซ้อนของวัตถุประสงค์ เป็นต้น

3. การเลือกอุปกรณ์ เครื่องมือและกระบวนการ ผู้ประเมินผลโครงการจะต้องทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ และกระบวนการในการกำหนดเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการจะวัด เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

4. การเลือกเทคนิควิเคราะห์ ในการเลือกเทคนิควิเคราะห์นี้ ผู้ประเมินผลจะทำการกำหนด สมมติฐานจากโครงการเพื่อการวัดขึ้นมาก่อน จากนั้นจึงทำการหาเทคนิค เช่น สถิติต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของข้อมูลที่มีอยู่

5. การเลือกตัวอย่าง เป็นการกำหนดตัวแทนของประชากรเป้าหมายเพื่อการสุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ผู้ประเมินผลจะต้องมั่นใจว่ากลุ่มที่ใช้ควบคุมหรือเปรียบเทียบนั้นมีความเหมาะสมแล้ว

6. การกำหนดการวัดและตารางเวลาการสังเกต เป็นการกำหนดการวัดผลทั้งในช่วงก่อนดำเนินโครงการเพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินเบื้องต้นและทำการวัดหลังจากที่ดำเนินโครงการแล้วเสร็จเพื่อสามารถนำผลที่เกิดขึ้นมาเปรียบเทียบกัน สิ่งสำคัญที่ผู้ประเมินผลตระหนัก คือ การเลือกเวลาที่เหมาะสมในการวัดผล จำนวนครั้งในการวัดผล เป็นต้น

7. การหาข้อสรุปและเสนอแนะ ผู้ประเมินผลจะทำการสรุปและให้ข้อเสนอแนะหลังจาก การประเมินผลแล้ว ซึ่งผู้ประเมินควรสรุปและให้ข้อเสนอแนะที่ระมัดระวังเพื่อป้องกันความเข้าใจผิดที่เกิดจากการที่ผู้อื่นตีความในทางที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าของโครงการ และอาจทำให้ข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินโครงการที่ต้องใช้งบประมาณที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการตีความที่แตกต่างออกไปจากการให้ข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน

พิสนุ พงศ์ศรี (2556 : 22) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการประเมินว่าการประเมินโดยทั่วไปจะมีขั้นตอนที่สำคัญ ๆ คล้ายคลึงกันโดยอาจปรับข้าม ลด เพิ่มขึ้นตอนหรือปรับรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนได้ตามความเหมาะสมกับขนาดของสิ่งที่จะประเมิน เช่น การกำหนดค่าน้ำหนักอาจไม่มี หรือการกำหนดเกณฑ์อาจมาหลายระดับก็ได้ เป็นต้น หรือในบางขั้นตอนมีการสลับก่อนหลัง หรือเชื่อมโยงกลับไปกลับมาบ้างโดยเฉพาะขั้นตอนการศึกษาสิ่งที่ประเมินกับการกำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน ก็น่าจะเป็นการศึกษาสิ่งที่ประเมินหรือในที่นี้ คือโครงการก่อน แต่บางท่านกลับเห็นว่าน่าจะเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือประเด็นการประเมินก่อนแล้วค่อยศึกษาสิ่งที่ประเมิน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากำหนดอะไรก่อนก็ได้เพราะทั้ง 2 ขั้นตอนจะต้องเชื่อมโยงพึ่งพากันอยู่แล้วซึ่งได้กำหนดขั้นตอนประเมินไว้ 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดการประเมินและวิเคราะห์สิ่งที่ประเมิน
2. กำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินและตัวชี้วัด
3. กำหนดเกณฑ์ (ถ้ามี) และค่าน้ำหนัก (ถ้ามี)
4. กำหนดกรอบ แนวคิด และขอบเขตการประเมิน
5. สร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูล
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
8. การเขียนรายงานการประเมิน
9. การประเมินงานประเมิน (ถ้ามี)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2558 : 64 - 76) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินโครงการไว้ ดังนี้

1. ทำการศึกษาและวิเคราะห์โครงการที่จะทำการประเมิน มีความสำคัญมาก เพราะการเข้าใจถึงโครงการมากเท่าไร ก็จะทำให้การประเมินตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายมากขึ้น

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3. ออกแบบการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากจะต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของโครงการที่ต้องประเมิน

4. การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

5. รวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมิน

6. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยส่วนใหญ่จะใช้เป็นการคำนวณ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Content Analysis)

7. วางแผนเขียนสรุปการประเมินและนำเสนอผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการ สรุปได้ว่า กระบวนการของการประเมินโครงการมีขั้นตอนที่เริ่มต้นจากการศึกษาทำความเข้าใจโครงการที่จะทำการประเมินอย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินได้อย่างชัดเจน รู้จักเลือกอุปกรณ์เครื่องมือและกระบวนการต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการเลือกเทคนิคที่จะวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการนำเสนอผู้เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง

5. ประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีหลายประเภท สามารถใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552 : 38-41) ได้แบ่งประเภทของการประเมินโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ประเมินเพื่อปรับปรุง เรียกว่า ประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) สอดคล้องกับพิสนุ พองศรี (2556 : 11) ที่กล่าวว่า การประเมินระหว่างการทำงานจะพิจารณาความก้าวหน้าของสิ่งที่ประเมินว่าจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่วนใด เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ประเมินเพื่อสรุปผล เรียกว่า ประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน เพื่อตัดสินความสำเร็จว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน ได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal-base Evaluation) เป็นการประเมินว่า การปฏิบัติงานได้บรรลุจุดประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยผู้ทำการประเมินต้องทราบก่อนว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

2.2 การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Goal-free Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยผู้ประเมินไม่ทราบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

3. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน แบ่งเป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ ขณะดำเนินการโครงการ และหลังจากสิ้นสุดโครงการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสมของการวางแผนดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการในการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินก่อนเริ่มโครงการมีความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าโครงการได้รับการประเมินว่าเหมาะสม มีความจำเป็นคุณภาพดี และมีความเป็นไปได้ โอกาสโครงการจะประสบความสำเร็จก็ย่อมสูง การประเมินเพื่อการตัดสินใจเลือก เรียกว่า การวิเคราะห์โครงการหรือการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ (Feasibility Study) หลักการกว้าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินขั้นนี้พิจารณาใน 3 เรื่อง ดังนี้

3.1.1 ความเหมาะสมของโครงการ เป็นการประเมินเพื่อการวิเคราะห์ปัญหา และความจำเป็นของการทำโครงการ (Need Assessment) ซึ่งเป็นการตรวจสอบขั้นต้นเพื่อกำหนดปัญหา ความจำเป็น เหตุผลสำคัญในการริเริ่มโครงการนั้น ๆ ขึ้น และการศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ (Feasibility Study) โดยพิจารณาครอบคลุมทางเทคนิคทางด้านวิชาการ การบริหารโครงการ และความพร้อมในการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร โดยเฉพาะความเป็นไปได้ทางการเงิน บุคลากร วัสดุและการจัดการ

3.1.2 การวิเคราะห์ผลตอบแทนการดำเนินโครงการ (Return of Investment) โครงการโดยทั่วไป พิจารณาจากอัตราผลตอบแทนเสีย วิเคราะห์จุดคุ้มทุน คู่อัตราผลตอบแทนการลงทุนดำเนินโครงการ สำหรับโครงการทางการศึกษาจะเน้นในเรื่องของการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากกว่าค่าใช้จ่ายและผลกำไรเพราะผลตอบแทนทางการศึกษานั้น มิได้วัดออกมาในรูปแบบของหน่วยเงินตรา

3.1.3 การศึกษาและการคาดคะเนถึงผลประโยชน์หรือสิ่งที่อาจจะเกิดตามมาจากการดำเนินโครงการนั้น (Consequence Analysis) เป็นการศึกษาเชิงคาดคะเนถึงผลที่ตามมาจากการดำเนินงาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพแวดล้อมในปัจจุบันวิธีการนี้ยังไม่ค่อยแพร่หลาย แต่จะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

3.2 การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินที่มีบทบาทในการปรับปรุงการดำเนินโครงการโดยตรง เพราะการประเมินการดำเนินงาน คือ การนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติเป็นการศึกษาถึงการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในระหว่างดำเนินโครงการ หากพบปัญหาก็จะสามารถดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

3.3 การประเมินหลังการดำเนินงาน เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าโครงการประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลลัพธ์จากการดำเนินงานโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์และคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กับเป้าหมายที่กำหนดไว้ การประเมินหลังการดำเนินงานนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.3.1 ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ

3.3.2 การติดตามผลต่อมา โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการที่ต้องอาศัยการทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1 - 2 ปี เป็นต้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2554 : 30) ได้แบ่งการประเมินโครงการออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ (Primary Evaluation) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ก่อนที่จะเริ่มโครงการใด ๆ หรืออาจศึกษาประสิทธิภาพของตัวป้อนความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหาอุปสรรคความเสี่ยงของโครงการ ตลอดจนผลลัพธ์หรือประสิทธิผลที่คาดว่าจะได้รับ

2. การประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการ ผลที่ได้จะช่วยตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริง และตรวจสอบให้เป็นไปตามทิศทางที่ถูกต้อง โดยทั่วไปจะประเมิน เช่น

- 2.1 เพื่อทบทวนโครงการ
- 2.2 เพื่อเพิ่มเติมแผนของโครงการ
- 2.3 เพื่อทบทวนแบบสอบถาม
- 2.4 เพื่อคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสม
- 2.5 เพื่อกำหนดตารางให้สอดคล้องกับการดำเนินการ
- 2.6 เพื่อเตรียมข้อมูลข่าวสารสำหรับรายงาน และเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ
- 2.7 เพื่อแนะนำปรับปรุง แก้ปัญหา และวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ของโครงการ

3. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือการประเมินผลผลิต (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลรวมและสรุปการดำเนินงานของโครงการ ประเมินเมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว สำหรับโครงการระยะยาวอาจใช้การประเมินแบบนี้ เป็นการสรุปย่อยในแต่ละช่วงเวลาต่าง ๆ ก็ได้

4. การประเมินประสิทธิภาพ เป็นการประเมินโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านมายังจำกัดประเมินเฉพาะผลผลิตเพื่อให้ทราบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวเท่านั้น เพื่อสนองตอบผู้ให้ทุนหรือผู้บริหาร แต่ปัจจุบันนักประเมินได้ให้ความสำคัญกับการประเมินประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นการประเมินที่สำคัญ เพื่อให้โครงการนั้นดำเนินการไปสอดคล้องกับสภาพของสังคม

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2558 : 114-115) ได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. แบ่งตามหลักยึดในการประเมินค่า

1.1 การประเมินค่าตามอุดมการณ์ของโครงการ (Goal Based Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ได้ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนการประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

1.2 การประเมินค่าซึ่งอิสระจากอุดมการณ์ของโครงการ (Goal Free Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยไม่ทราบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

2. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน

2.1 ประเมินก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ

2.2 การประเมินขณะโครงการดำเนินการอยู่

2.3 การประเมินหลังจากกิจกรรมหรือโครงการสิ้นสุดลง

3. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน

3.1 การประเมินเพื่อปรับปรุงเรียกว่า การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

3.2 การประเมินเพื่อสรุปผลเรียกว่า การประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation)

4. แบ่งตามสิ่งที่ถูกประเมิน

4.1 การประเมินสภาพแวดล้อม หรือการประเมินบริบท (Context Evaluation)

4.2 การประเมินปัจจัย หรือตัวป้อน (Input Evaluation)

4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

สรุปได้ว่า ประเภทของการประเมินมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง เช่น แบ่งตามระยะเวลา แบ่งเป็น การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน การประเมินขณะดำเนินงาน และการประเมินหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน แบ่งตามวัตถุประสงค์แบ่งเป็น การประเมินความก้าวหน้า ประเมินผลสรุป และประเมินเพื่อการพัฒนา แบ่งตามประเภทของผู้ประเมิน แบ่งเป็น ประเมินจากผู้ประเมินภายใน และประเมินจากผู้ประเมินภายนอกตามแต่ว่าจะใช้เกณฑ์ใดเป็นหลักในการแบ่ง

6. วิธีการประเมินโครงการ

มีนักการศึกษาได้แบ่งวิธีการประเมินไว้ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552 : 47-48) ได้กล่าวถึง วิธีการประเมินดังนี้

1. วิธีเชิงระบบ การประเมินด้วยวิธีเชิงระบบจะใช้แนวทางปรนัยนิยม โดยนักประเมินจะใช้มาตรฐานหรือเกณฑ์สากล เน้นวิธีเชิงระบบด้วยการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน ใช้เครื่องมือมาตรฐานในการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ เข้าทำนองประเมินโดยยึดหลักการ

2. วิธีเชิงธรรมชาติ การประเมินด้วยวิธีเชิงธรรมชาติจะใช้แนวทางอัตนัยนิยม นักประเมินจะกำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าขึ้นเองตามเหตุผลของตน เน้นวิธีเชิงธรรมชาติ โดยดำเนินการอย่างยืดหยุ่น รวบรวมข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมตามสภาพธรรมชาติ เข้าทำนองประเมินโดยใช้ความเชี่ยวชาญ

พิสนุ พองศรี (2556 : 9 -10) ได้กล่าวถึง วิธีการประเมินแบ่งออกได้ 2 วิธีใหญ่ เช่นเดียวกับเป้าหมายของการประเมิน ดังนี้

1. วิธีเชิงระบบ การประเมินด้วยวิธีเชิงระบบ (Systematic Approach) จะใช้แนวทางปรนัยนิยม (Objectivism) โดยนักประเมินจะใช้มาตรฐานหรือเกณฑ์สากล เน้นวิธีเชิงระบบ ด้วยการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน ใช้เครื่องมือมาตรฐานในการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

2. วิธีเชิงธรรมชาติ การประเมินด้วยวิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach) จะใช้แนวทางอัตนัยนิยม (Subjectivism) นักประเมินจะกำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าขึ้นเองตามเหตุผลของตน เน้นวิธีเชิงธรรมชาติ โดยดำเนินการอย่างยืดหยุ่น รวบรวมข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมตามสภาพธรรมชาติ

สรุปได้ว่า วิธีการประเมินโครงการมี 2 วิธี คือวิธีเชิงระบบ และวิธีเชิงธรรมชาติ สำหรับการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ครั้งนี้ ผู้ประเมินใช้การประเมินเชิงระบบ เพราะมีข้อดีที่สำคัญคือ มีความชัดเจน เป็นปรนัย น่าเชื่อถือ

7. ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

มีนักประเมิน และนักการศึกษา ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ที่เกิดจากการประเมินโครงการ พอสังเขปดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552 : 37-38) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ รวมทั้งความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการต่อ หรือขยายการดำเนินงานในระยะต่อไป หรือยกเลิกโครงการ

5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร คำนวณค่ากับการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงาน เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเองทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย รวมทั้งสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สุภาพร พิศาลบุตร (2553 : 229) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนงานอย่างต่อเนื่อง

2. เพื่อการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

3. ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารในการตัดสินใจดำเนินโครงการในระยะต่อไป

4. สร้างความรอบคอบในการปฏิบัติมากขึ้นโดยเฉพาะโครงการที่มีการลงทุนมาก

5. เพื่อนำผลจากการประเมิน ปัญหาอุปสรรค หรือข้อบกพร่องไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

6. เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากโครงการนั้น

7. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เนื่องจากการประเมินผลเป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงงานและวิธีการใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานพึงพอใจ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานมากขึ้น

พิสนุ พงศ์ศรี (2556 : 36) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมต่าง ๆ ไว้
2. ทำให้การกำหนดลำดับขั้นของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องทำให้ต่อเนื่อง สอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากรต่าง ๆ และมีประสิทธิผล
3. ทำให้เกิดการประสานระหว่างผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้กิจกรรมบางอย่างขาดหายไปหรือซ้ำซ้อนกัน
4. ทำให้เกิดการประเมินผลอย่างมีขั้นตอน และมีคุณภาพที่ดี ทำให้ได้สารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการไม่เพียงจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไรเท่านั้น แต่การประเมินโครงการจะทำให้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย รวมทั้งสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รูปแบบของการประเมินโครงการแบบชิปปี้ (CIPP Model)

รูปแบบการประเมิน เป็นกรอบหรือแนวความคิดที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือรายการประเมิน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้นของการประเมิน ด้วยว่าเป็นโครงการประเภทใด โดยทั่วไปนิยมแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) และรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) แต่ในการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล ในที่นี้ ผู้ประเมินประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ หรือ “CIPP Model” ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เพราะเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน ดังรายละเอียด

แดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Daniel L. Stufflebeam and others. 2000 : 128) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินโครงการแบบชิปปี้ (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญควบคู่กับการตัดสินใจ คำว่า CIPP ย่อมาจากคำว่า Context, Input, Process and Product สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการบรรยาย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญ

มุ่งประเด็น 4 ด้าน คือ การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อมหรือบริบท เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ตลอดจนระบบบริหาร ระบบการจัดการ เพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรที่มีอยู่และเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการได้มากที่สุด ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไรที่จะได้รับ โดยการประเมินด้านอัตรากำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรเพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ เพื่อหาและทำนายว่าข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน และเพื่อรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิตหรือผลงาน เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าโครงการนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ โดยพิจารณาว่าผลที่ได้รับบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือดูว่าผลจากโครงการคุ้มค่าหรือไม่ โดยเฉพาะว่าสิ้นสุดโครงการเท่านั้นแต่ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างปฏิบัติการตามโครงการด้วย การประเมินผลผลิตหรือผลงานจะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าด้วยกัน คือ ดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบกับเกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินบริษัท ปัจจัยและกระบวนการร่วมกัน

สมคิด พรหมจ้อย (2552 : 55-58) กล่าวว่า การประเมินโดยใช้แบบจำลองซิป (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งแนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (context evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการความเป็นไปได้ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation) เป็นการประเมินเพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้จะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการโครงการ (process evaluation) เป็นการประเมินระหว่าง การดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติการของโครงการนั้นด้วย

4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังหรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากรายงานผลที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย

พิสนุ พงศ์ศรี (2556 : 84) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินของสต๊อฟเฟิลบีม (Stuffelbeam) ว่าได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (CIPP Model) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สิ่งที่จะประเมินอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ของผู้บริหารที่เรียกว่ารูปแบบการประเมิน CIPP แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วนตามลำดับการพัฒนาการของการดำเนินโครงการ 3 ระยะ ดังนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน การประเมินในช่วงนี้จะเป็นการประเมินเพื่อวางแผนอันเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงาน จัดทำสิ่งต่าง ๆ อาจเป็นโครงการ กิจกรรมหลักสูตร ซึ่งจะทำการประเมินใน 2 ส่วนคือ

1.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อกำหนดการดำเนินงานโดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น วิธีการประเมินจะทำการบรรยายและเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวัง บริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่คาดหวังกับที่เป็นจริง รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังดังกล่าว

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่

2. การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ เป็นการประเมินด้านกระบวนการ(Process Evaluation) เป็นการศึกษาคัดอ่อน จุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินโครงการ สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดหาสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการ

3. การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการเพื่อจะตอบคำถามให้ได้ว่าการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คุ่มค่าหรือไม่ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ จะพิจารณาผลลัพธ์ ผลกระทบของโครงการทุก ๆ ด้าน ซึ่งใช้เทคนิคการติดตามผลหรือการประเมิน ด้วยการติดตามหลังโครงการเสร็จหรือศึกษาย้อนรอย ผลการประเมินจะให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรคง ปรับ ขยายโครงการหรือควรถูกยุติโครงการตามเวลาที่กำหนดไว้หรือควรยกฐานะเป็นโครงการประจำ

รัตนะ บัวสนธิ์ (2556 : 7-24) กล่าวว่า รูปแบบการประเมิน CIPP เป็นการนำตัวอักษรตัวแรกของมิติการประเมิน 4 ด้าน มาประกอบกัน ได้แก่ การประเมินบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ซึ่งสตีฟเฟิลบีม พัฒนานำเสนอขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์การทำการประเมินโครงการทางการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่กลางปี 1960 โดยต้องการที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อจำกัดของรูปแบบการประเมินแบบดั้งเดิม จนกระทั่งในปี 1971 รูปแบบการประเมิน CIPP ปรากฏขึ้นเป็นลายลักษณ์ชัดเจนในหนังสือชื่อ Educational Evaluation and Decision Making และปรับปรุงอีกครั้งในปี 2007 ในหนังสือ Evaluation Theory Models and Applications โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) หมายถึงการประเมินเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น ปัญหา คุณสมบัติที่มีค่า และโอกาสที่จะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขแวดล้อมหนึ่งที่กำหนด การประเมินบริบท 4 ส่วนนี้ มีความสำคัญที่จะนำไปสู่การออกแบบโครงการแผนงาน และการให้บริการที่มีความเหมาะสมเป็นไปได้ ทั้งนี้การประเมินบริบทมีวัตถุประสงค์ที่จะ 1) กำหนดขอบเขตและการบรรยายเกี่ยวกับความตั้งใจให้บริการ 2) จำแนกผู้รับผลประโยชน์ที่ตั้งใจให้บริการ (หรือกลุ่มเป้าหมาย) และประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มบุคคลดังกล่าว 3) จำแนกปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นบ่อเกิดความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์ หรือกลุ่มเป้าหมายนั้น 4) จำแนกความเกี่ยวข้องระหว่างคุณสมบัติที่มีค่าและโอกาสการได้รับทุนอุดหนุนที่สามารถนำไปใช้กำหนดเป้าหมายความต้องการจำเป็นนั้น 5) จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการกำหนดเป้าหมายมุ่งการปรับปรุง 6) ประเมินความชัดเจนและความเหมาะสมเป็นไปได้ของเป้าหมายมุ่งการปรับปรุง 7) จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจผลลัพธ์ของเป้าหมายมุ่งการปรับปรุงหรือความพยายามในการให้บริการ การประเมินบริบทอาจจะประเมินได้ทั้งก่อน ระหว่างหรือแม้กระทั่งหลังการดำเนินโครงการ ผลการประเมินบริบทสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวางยกตัวอย่างเช่น ผู้บริหารสามารถนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้สื่อสารกับสมาชิกในองค์กรเพื่อแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับจุด

แข็ง จุดอ่อน ความต้องการจำเป็น คุณสมบัติที่มีค่า โอกาสและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาขององค์กร เป็นต้น

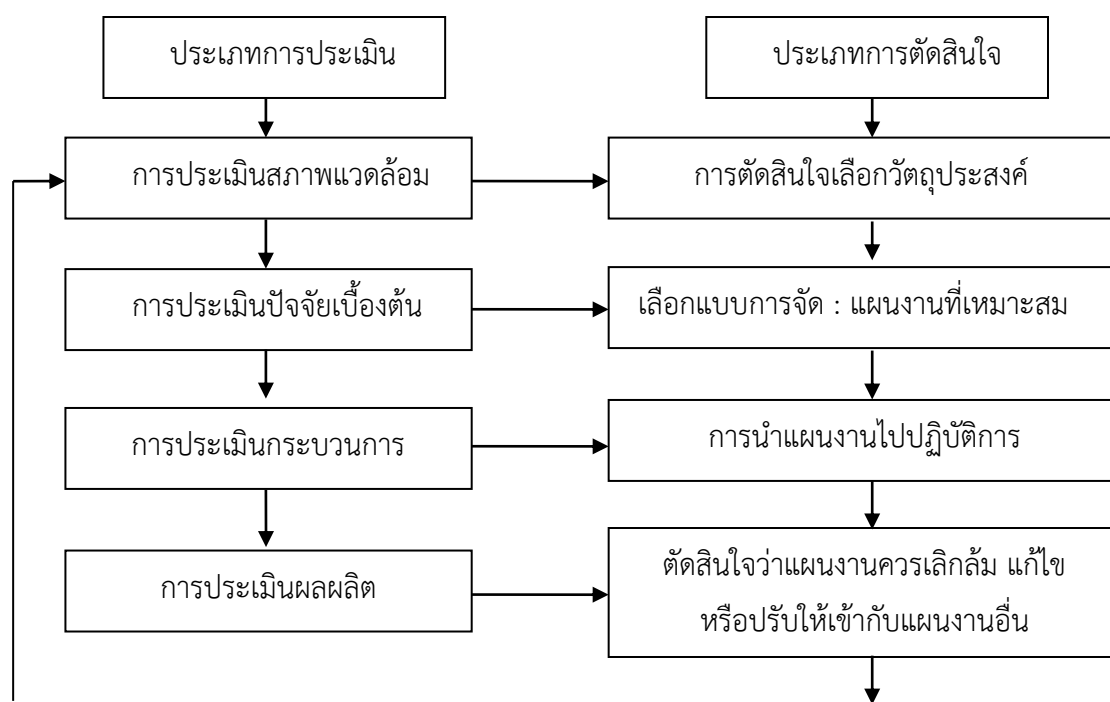
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) จุดมุ่งเน้นหลักของการประเมินปัจจัยนำเข้า ก็เพื่อช่วยจัดลำดับโครงการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการจำเป็น โดยการศึกษาและตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนเกี่ยวกับแนวทางต่าง ๆ ที่มีศักยภาพหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ในอันที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การประเมินปัจจัยนำเข้าจะเป็นตัวบ่งบอกล่วงหน้าถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวหรือประสิทธิผลของความพยายามเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่โครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ ต้องการให้เกิด จุดมุ่งเน้นประการที่สอง ก็เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางที่เป็นทางเลือกต่าง ๆ และเพราะเหตุใดจึงเลือกแนวทางนั้น นักประเมินอาจจัดสารสนเทศเหล่านี้เป็นอย่างเป็นหมวดหมู่เพื่อนำไปสู่การได้กลยุทธ์หรือแนวทางการดำเนินงานที่มีแนวโน้มศักยภาพ ก่อให้เกิดการยอมรับได้ต่อการนำไปใช้ ทั้งนี้โดยอาจจัดลำดับแนวทางโดยอาศัยหรือพิจารณาจากเกณฑ์ คือ 1) ตอบสนองการบรรลุความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์ 2) ตอบสนองต่อเป้าหมายที่เป็นปัญหาขององค์กร 3) ศักยภาพของประสิทธิผล 4) ต้นทุนที่ต้องใช้ 5) สอดคล้องมีอยู่จริงในทางการเมือง 6) มีความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการ 7) มีศักยภาพเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกพื้นที่หนึ่ง ๆ การประเมินปัจจัยนำเข้า นำไปประยุกต์ใช้ได้หลายกรณี อาทิ ผู้บริหารใช้สำหรับจัดทำข้อเสนอเพื่อขอรับเงินลงทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากคณะกรรมการกำหนดนโยบายในหน่วยงานหนึ่ง ๆ โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาใช้สำหรับจัดทำข้อเสนอเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนแผนงานโครงการทางการศึกษา ในขณะที่เดียวกันผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการศึกษาก็ใช้สำหรับการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับความคุ้มค่าหรือประสิทธิผลที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนหรืองบประมาณที่ต้องจัดสรรให้กับโครงการหรือนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ การประเมินปัจจัยนำเข้า นำไปประยุกต์ใช้ได้หลายกรณี อาทิ ผู้บริหารใช้สำหรับจัดทำข้อเสนอเพื่อขอรับเงินลงทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากคณะกรรมการกำหนดนโยบายในหน่วยงานหนึ่ง ๆ เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตรวจสอบการนำแผนงานหรือโครงการไปใช้หรือตรวจสอบการดำเนินงานการใช้แผนงาน โครงการ วัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินกระบวนการคือ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้จัดการและผู้ปฏิบัติงานในโครงการนั้น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการว่าเป็นไปตามตารางเวลาที่กำหนดหรือไม่ การใช้งบประมาณและประสิทธิภาพเป็นอย่างไร สำหรับวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งก็เพื่อชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในการปรับปรุงการใช้งบประมาณและแนวทางการดำเนินงานของโครงการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ผลการประเมินกระบวนการนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายกรณี

ยกตัวอย่างเช่น สมาชิกในทีมงานใช้สำหรับชี้แนะแนวทางการดำเนินกิจกรรมแก้ไขแผนงานที่ผิดพลาด และจัดทำบันทึกความรับผิดชอบ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อสอบวัด ความสำเร็จ และตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการแผนงานหรือสิ่งแทรกแซงว่าตอบสนองบรรลุนิยามความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์หรือไม่ นอกจากนั้นการประเมินผลผลิตยังต้องประเมินผลลัพธ์ (Outcomes) ผลการประเมินผลผลิตนั้น ประชาชนทั่วไปนำมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าโครงการ แผนงาน หรือสิ่งแทรกแซงนั้นมีคุณประโยชน์เพียงพอต่อการนำไปดำเนินการต่อเนื่องต่อไปหรือควรดำเนินการซ้ำอีกหรือควรขยายขอบเขตการนำไปใช้ในสถานการณ์หรือสถานที่อื่น ๆ ต่อไป

โดยสรุปการประเมินในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันกับวัตถุประสงค์ของการประเมินและการตัดสินใจ ดังภาพที่ 2 (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2553 : 61)

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจของรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2558 : 166) กล่าวว่า การประเมินตามแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท และเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาโครงการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อวางแผนโครงการ ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการของโครงการ โดยเขียนในรูปเอกสารโครงการในแบบชิปปี้โมเดล

การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประกอบด้วย

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อมหรือการประเมินบริบท อันเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดโครงการ การประเมินบริบทเป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ อันนำไปสู่ทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2 การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากร ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด อีกทั้งมีความเป็นไปได้ทางด้านทรัพยากร

2. การประเมินขณะดำเนินโครงการซึ่งเป็นแบบชิปปโมเดล คือ การประเมินกระบวนการการประเมินกระบวนการเป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางไว้ไปสู่ปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ อะไรเป็นมูลเหตุที่ทำให้สามารถหรือไม่สามารถดำเนินโครงการได้อย่างทันท่วงที การประเมินในขั้นนี้ จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการ (formative evaluation) ด้วยการจัดระบบการกำกับงาน (monitoring system) เพื่อติดตามความก้าวหน้าและเร่งรัดการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายในทรัพยากรและเวลาที่กำหนด

3. การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินผลผลิตโครงการ เป็นการประเมินที่มุ่งตอบคำถามว่าโครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตของโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผลการดำเนินงานโครงการคุ้มค่าเพียงใด การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ประเมินทันทีสิ้นสุดโครงการ ซึ่งเป็นผลลัพธ์และการประเมินผลกระทบของโครงการทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งนิยมทำการประเมินด้วยเทคนิคการติดตามผลผลการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการจะให้สารสนเทศเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ควรจะมีการปรับขยายแล้วดำเนินการต่อไปอีกระยะหนึ่งหรือควรจะสิ้นสุดโครงการไปตามเวลาที่กำหนดไว้

การประเมินโดยใช้การประเมินแบบชิปป (CIPP Model)

คำว่า CIPP model ของ Daneil L. Stufflebeam ได้ใช้ตัวย่อของคำ ดังต่อไปนี้

C - Context หมายถึง บริบท หรือสถานะแวดล้อมรอบ ๆ ที่อาจต้องมองให้ครอบคลุม

I - Input หมายถึง ปัจจัยเบื้องต้น เป็นตัวป้อนในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ

P - Process หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอนของการดำเนินการ

P - Product หมายถึง ผลผลิตหรือผลที่เกิด

การประเมินแบบชิปป ประกอบด้วยประเมิน 4 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม หรือ บริบท ประเมินความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการศึกษา ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคทั้งใน

และนอกระบบสังคมปัจจุบันเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ตลอดจนระบบบริหาร ระบบการจัดการ เพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรที่มีอยู่และเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการได้มากที่สุด

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

4. การประเมินผลผลิตหรือผลงาน เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่า โครงการนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ โดยพิจารณาว่าผลที่ได้รับบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือดูว่าผลจากโครงการคุ้มค่าหรือไม่

จากการศึกษาแนวคิดของรูปแบบการประเมินแบบซีบีพี (CIPP Model) ข้างต้น ผู้ประเมินได้สรุปขอบข่ายการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก ตามประเด็นการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) คือ การตรวจสอบเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และความเป็นไปได้ของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) คือ การตรวจสอบความเหมาะสมและความเพียงพอในการดำเนินโครงการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านอาคารสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) คือ การตรวจสอบการดำเนินงานภายในโครงการ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การนิเทศ กำกับ ติดตามและการประเมินผลของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) คือ การตรวจสอบผลที่เกิดจากการดำเนินโครงการเกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติของนักเรียนในการป้องกันและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข และความพึงพอใจของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก

โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข โรงเรียนบ้านคลองสองปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

ชื่อโครงการ	สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข
แผนงาน	สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี
สนองกลยุทธ์ สพฐ. ที่	2
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	โรงเรียนบ้านคลองสองปาก
ผู้รับผิดชอบโครงการ	นางนุริยา ลีลานนท์ , นายสุไลมาน ตะรุรักษ์
ลักษณะโครงการ	โครงการต่อเนื่อง
ระยะเวลาการดำเนินโครงการ	10 พฤษภาคม 2562 – 31 มีนาคม 2563

1. หลักการและเหตุผล

การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้เติบโตงอกงามและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินวิถีชีวิตตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้นักเรียน เป็นคนดี คนเก่ง ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน ได้รับกระบวนการเรียนรู้แล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษา ที่มีพฤติกรรมไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร้านเกม การพนัน หินรีเรียน ทะเลาะวิวาท ก่ออาชญากรรม เป็นปัญหาสังคมที่ผู้ปกครอง ครู บุคลากร ต้องเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความคิด การแก้ไขปัญหาตามกระบวนการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้แนวคิดและหลักการของ 4 ประสาน 2 ค้ำ ซึ่ง 4 ประสาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน และส่วนของ 2 ค้ำ เดิมเป็นผู้แทนชุมชน แต่พื้นที่เสี่ยงเพิ่มมากขึ้น จึงได้กำหนดใหม่เพื่อให้มีบุคลากรสำคัญที่จะเข้ามาช่วยสถานศึกษาในการดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข ได้แก่ ตำรวจ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ซึ่งอยู่ในบริเวณท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ เพื่อช่วยสถานศึกษาให้มีมาตรการป้องกันและการป้องปรามผู้จำหน่าย ผู้เสพ มาตรการความปลอดภัย เป็นการเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร ในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด แหล่งอบายมุขรอบสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อให้สถานศึกษามีระบบการป้องกันที่เข้มแข็ง ต่อเนื่อง และยั่งยืน จึงให้มีการดำเนินงานยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ได้แก่ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้านการบริหารจัดการ และกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ คือ

ต้องมียุทธศาสตร์ ต้องมีแผนงาน ต้องมีระบบข้อมูล ต้องมีเครือข่าย และ 2 ไม่ คือ ไม่ปกปิดข้อมูล ไม่ไล่ออก เป็นแนวทางการดำเนินงาน

โรงเรียนบ้านคลองสองปาก ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเล็งเห็นถึงความจำเป็น ที่ทางโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริม สนับสนุน และหาแนวทางให้นักเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุขต่างๆ จึงจัดทำโครงการนี้ขึ้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข ได้ครอบคลุมตามกระบวนการยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถป้องกันและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข

2.2 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

3. เป้าหมาย

3.1 เชิงปริมาณ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 220 คน เข้าร่วมโครงการ

3.2 เชิงคุณภาพ

- สถานศึกษาดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข ได้ครอบคลุมตามกระบวนการยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

- ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้ปกครองนักเรียน มีจิตสำนึกร่วมกันในการดูแลกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด และกลุ่มค้า ฝ้าระวังไม่ให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา

- สถานศึกษาเป็นศูนย์การเรียนรู้สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และการศึกษาดูงาน

- สถานศึกษาเข้าร่วมโครงการและรับการประเมินผลประจำปี เพื่อประกาศให้เป็นสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข

4. วิธีดำเนินการ

ดำเนินการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข โรงเรียนบ้านคลองสองปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ตามวงจรเดมิง (Deming Cycle) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นวางแผน/เตรียมการ (Plan)

1. ประชุมครูเพื่อศึกษาข้อมูลและร่วมกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรม

ตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

2. ประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงแนวทางในการจัดทำกิจกรรมตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

3. กำหนดกรอบกิจกรรมและนำเสนอโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอความเห็นชอบ

4. ประชุมและชี้แจงนักเรียนถึงแนวทางดำเนินกิจกรรมตามกรอบของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (Do)

โรงเรียนบ้านคลองสองปาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เป็นโรงเรียนที่ปลอดภัย เสพติดและปัจจัยเสี่ยงทุกชนิด ดำเนินงานตามนโยบายด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ มีกระบวนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน เป็นการวิเคราะห์นโยบายการป้องกันยาเสพติดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้อง ดำเนินงานตามกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมห้องเรียนสีขาว
- กิจกรรมทักษะชีวิต
- กิจกรรมสร้างสรรค์
- กิจกรรมโรงเรียนปลอดบุหรี่

2. ยุทธศาสตร์ด้านการค้นหา เป็นการชี้แจงทำความเข้าใจต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ก่อนดำเนินการค้นหา คัดกรอง แยกแยะผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด อย่างเป็นระบบ โรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการดำเนินงานกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมสำรวจสิ่งเสพติด
- กิจกรรมเยี่ยมบ้าน
- กิจกรรมคัดกรองนักเรียน

3. ยุทธศาสตร์ด้านการรักษา เป็นการกำหนดนโยบายในการบำบัดรักษาการนำข้อมูลการค้นหามาวางแผนร่วมกับภาคีเครือข่ายในการบำบัดรักษา พันฟูผู้ติดสารเสพติด การแนะแนวในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และมีกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมคลินิกเสมารักษ์
- กิจกรรมค่ายบูรณาการ

4. ยุทธศาสตร์ด้านการเฝ้าระวัง เป็นการวางแผนในการดำเนินการเฝ้าระวัง ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนร่วมกับเครือข่าย โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมตู้แดงเสมารักษ์
- กิจกรรมครู D.A.R.E.
- กิจกรรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด

5. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เป็นการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงาน โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมหลัก ดังนี้

- กิจกรรมอำนวยการ
- กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน
- กิจกรรมสายสัมพันธ์

ขั้นตรวจสอบ ประเมิน สรุปและรายงานผลโครงการ (Check)

ประเมินผล สรุปและรายงานผลโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข

ขั้นปรับปรุงและพัฒนาโครงการ (Act)

นำผลการจัดกิจกรรมปรับปรุงและพัฒนาโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข

5. ขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ
ขั้นวางแผน/เตรียมการ (Plan) 1. ประชุมครูเพื่อศึกษาข้อมูลและร่วมกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข 2. ประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงแนวทางในการจัดทำกิจกรรมตามโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข 3. กำหนดกรอบกิจกรรมและนำเสนอโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอความเห็นชอบ 4. ประชุมและชี้แจงนักเรียนถึงแนวทางดำเนินกิจกรรมตามกรอบของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข	10-17 พ.ค. 2562

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ
ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (Do) ดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยกำหนดกรอบการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน - กิจกรรมห้องเรียนสีขาว - กิจกรรมโรงเรียนปลอดบุหรี่ - กิจกรรมทักษะชีวิต - กิจกรรมสร้างสรรค์ - กิจกรรมมาตรฐานต้านสิ่งเสพติด 2. ยุทธศาสตร์ด้านการค้นหา - กิจกรรมสำรวจสิ่งเสพติด - กิจกรรมเยี่ยมบ้าน - กิจกรรมคัดกรองนักเรียน 3. ยุทธศาสตร์ด้านการรักษา - กิจกรรมคลินิกเสมารักษ์ - กิจกรรมค่ายบูรณาการ 4. ยุทธศาสตร์ด้านการเฝ้าระวัง - กิจกรรมผู้แดงเสมารักษ์ - กิจกรรมครู D.A.R.E. - กิจกรรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด 5. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ - กิจกรรมอำนวยความสะดวก - กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน - กิจกรรมสายสัมพันธ์	20 พ.ค. 2562 - 28 ก.พ. 2563
ขั้นตรวจสอบ ประเมิน สรุปและรายงานผลโครงการ (Check) ประเมินผล สรุปและรายงานผลโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ทั้ง 3 ระยะ ดังนี้ - ระยะเตรียมการ - ระยะดำเนินกิจกรรม - หลังเสร็จสิ้นโครงการ	1 มีนาคม 2563 - 15 มีนาคม 2563

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ
ขั้นปรับปรุงและพัฒนาโครงการ (Act) นำผลการจัดกิจกรรมปรับปรุงและพัฒนาโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข	16 มีนาคม 2563 – 31 มีนาคม 2563

6. งบประมาณ

งบประมาณจำนวน 6,000 บาท จากแผนงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายละเอียด
ค่าใช้จ่ายดังนี้

ที่	รายการ/กิจกรรม/ค่าใช้จ่าย ในการใช้งบประมาณ	งบประมาณ	จำแนกตามหมวดรายจ่ายเป็น			
			ค่าตอบแทน	ค่าใช้สอย	ค่าวัสดุ	ค่าครุภัณฑ์
1	ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน	1,000	-	-	1,000	-
2	ยุทธศาสตร์ด้านการค้นหา	1,000	-	-	1,000	-
3	ยุทธศาสตร์ด้านการรักษา	1,000	-	-	1,000	-
4	ยุทธศาสตร์ด้านการเฝ้าระวัง	1,000	-	-	1,000	-
5	ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ	1,000	-	-	1,000	-
6	จัดทำรายงานผล	1,000	-	-	1,000	-
	รวมเงิน	6,000	-	-	6,000	-

7. การประเมินผล

การประเมินผลกำหนดตามตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยมีวิธีการวัดผลและเครื่องมือที่ใช้ ดังนี้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้
- นักเรียนสามารถป้องกันและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข อยู่ในระดับมากขึ้นไป	- สอบถามความคิดเห็นของครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน	- แบบสอบถาม

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือที่ใช้
- นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักเลือกปฏิบัติ ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม อยู่ในระดับมากขึ้นไป	- สอบถามความคิดเห็น ของครู นักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียน	- แบบสอบถาม
- ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการ สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข	- สอบถามความพึงพอใจ ของครู นักเรียน คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน	- แบบสอบถามความพึงพอใจ
- ผลที่เกิดต่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียน เกี่ยวกับรางวัล/ เกียรติบัตรที่ได้รับ	- จำนวนรางวัลที่ได้รับตั้งแต่ ระดับศูนย์เครือข่ายทางการศึกษาขึ้นไป	- ทะเบียนเกียรติบัตรและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 สถานศึกษาดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ได้ครอบคลุมตามกระบวนการยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถป้องกันและไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข ผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับมากขึ้นไป

8.2 นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับมากขึ้นไป

8.3 ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

8.4 ผลที่เกิดต่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียน มีจำนวนรางวัลที่ได้รับ ตั้งแต่ระดับศูนย์เครือข่ายทางการศึกษาขึ้นไป ไม่น้อยกว่า 5 รายการ

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นคำที่มีความหมายที่หลากหลาย ซึ่งได้จากแนวคิดแต่ละทัศนะตามกรอบความคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคลที่ยึดถือ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

วรายุทธ แก้วประทุม (2556 : 60) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลเป็นไปตามความคาดหวังหรือมากกว่าสิ่งที่คาดหวัง ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นและสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามได้ต่อไป ความรู้สึกจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนองและถ้ามีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน จะมีผลทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีการเสียสละ อุทิศกาย ใจและสติปัญญาให้แก่งาน ซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้ในที่สุด

สุรางค์ โค้วตระกูล (2556 : 33) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง พลังที่เกิดจากพลังจิตที่มีผลไปสู่เป้าหมายที่ต้องการและหาสิ่งที่ต้องการมาตอบสนอง

ณัฐสุชาวีรวงศ์ ไชยเดชกำจร (2558 : 49) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบเชิงบวกหรือเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นความรู้สึกส่วนตัวที่รู้สึกมีความสุขหรือยินดีที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในสิ่งที่ขาดหายไปหรือบรรลุจุดมุ่งหมายตามความต้องการหรือแรงจูงใจ

หทัยรัตน์ ภูงามจิตร (2558 : 68) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือความรู้สึกพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

ปนัดดา ปิยะวารากร (2559 : 6) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่เอนเอียงไปในทางบวกซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาหลังจากได้รับประสบการณ์ในสิ่งที่ตรงตามความต้องการหรือเป็นความรู้สึกมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคล ซึ่งมักเกิดจากการได้รับการตอบสนองในสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนต้องการและจะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากความต้องการไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจก็จะไม่เกิดขึ้น

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ จะทำให้เข้าใจถึงความต้องการพื้นฐาน และทราบถึงความปรารถนาของบุคคลที่จะได้รับการตอบสนองเพื่อให้เกิดความพึงพอใจและมีขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมาสโลว์ (Maslow, 1962 : n.p. ; อ้างถึงในทิตสนา แคมมณี. 2558 : 69) ได้สรุปหลักการของทฤษฎี ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้นตอน คือ ชั้น ความต้องการทางร่างกาย (Physical Need) ชั้นความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Need) ชั้นความต้องการทางสังคม (Social Needs) เช่น ความรัก ความเห็นอกเห็นใจชั้นความต้องการ ยอมรับและการยกย่องจากสังคม (Esteem Need) และชั้นความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) หากความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองอย่างพอเพียงสำหรับตน ในแต่ละขั้น มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น

2. มนุษย์มีความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง ประสบการณ์ที่เรียกว่า “Peak experience” เป็นประสบการณ์ของบุคคลที่อยู่ในภาวะที่มึนต่ำจากการรู้จักตนเองตรงตาม สภาพความเป็นจริง มีลักษณะน่าตื่นเต้น เป็นความรู้สึกรื่นเริง เป็นช่วงเวลาที่คุณคนเข้าใจเรื่องใดเรื่อง หนึ่งอย่างถ่องแท้ เป็นสภาพที่สมบูรณ์ มีลักษณะผสมผสานกลมกลืน เป็นช่วงเวลาแห่งการรู้จักตนเอง อย่างแท้จริง บุคคลที่มีประสบการณ์เช่นนี้บ่อย ๆ จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การนำทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้ มีดังนี้

1. การเข้าใจถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ สามารถช่วยให้เข้าใจพฤติกรรม ของบุคคลได้ เนื่องจากพฤติกรรมเป็นการแสดงออกของความต้องการของบุคคล

2. การที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการ พื้นฐานที่เขาต้องการเสียก่อน

3. ในกระบวนการเรียนการสอน หากครูสามารถหาได้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความ ต้องการอยู่ในระดับขั้นใด ครูสามารถใช้ความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนนั้นเป็นแรงจูงใจ ช่วย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

4. การช่วยให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนอย่างพอเพียง การให้อิสระภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการรู้จักตนเองตรงตามสภาพความเป็นจริง

นอกจากนี้ บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ (2553 : 206) กล่าวถึง ความต้องการตามทฤษฎี ของมาสโลว์ (Abraham Maslow) ว่าความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นจากต่ำสุดไปสูงสุดเมื่อ ความต้องการระดับหนึ่งได้รับการตอบสนอง จะมีความต้องการระดับสูงกว่าตามมาเสมอไป ลำดับ ความต้องการของมนุษย์ 5 ลำดับขั้น คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย และการพักผ่อน
2. ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย (Security of Safety Needs) เป็นความต้องการที่จะเป็นอิสระ ปราศจากอันตรายทางร่างกาย จิตใจ และความต้องการมั่นคง ปลอดภัย ในทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัย รวมทั้งทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่มีและที่ครอบครองอยู่
3. ความต้องการยอมรับหรือผูกพัน (Acceptance or Affiliation Needs) เป็นความต้องการที่อยากให้คนอื่นยอมรับนับถือ
4. ความต้องการยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการให้ได้รับการยกย่องจากตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นความพึงพอใจในอำนาจ มีความภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง
5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Needs for Self-actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุดที่ทุกคนปรารถนาที่จะประสบผลสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สมุทฺร ขำนาญ (2556 : 268-294) ที่กล่าวถึง เคลตัน อัลเดอเฟอร์ (Clayton Alderfer) เป็นบุคคลหนึ่งที่ศึกษาทฤษฎีความต้องการของมนุษย์และได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ เมอร์เรย์ (Murray) อัลเดอเฟอร์ (Alderfer) ได้เสนอทฤษฎีการจูงใจที่เกี่ยวกับความต้องการ เรียกว่า ทฤษฎีอี อาร์ จี (ERG) ซึ่งคล้ายกับทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow) อัลเดอเฟอร์ (Alderfer) เพียงแต่สรุปความต้องการของมนุษย์มีเพียง 3 ประเภท ซึ่งแทนด้วยอักษรย่อ ดังนี้

1. ความต้องการเพื่อการคงอยู่ (Existence needs: E) ความคงอยู่หรือความสามารถที่จะดำรงชีพอยู่ได้ของมนุษย์คือ การที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองสิ่งจำเป็นทั้งกายและจิตใจอย่างพอเพียงที่จะดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่มีปัญหา
2. ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness need: R) ความต้องการทางสังคมที่มนุษย์ต้องการมีเพื่อน ไม่ต้องการอยู่อย่างโดดเดี่ยว สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือทีมได้อย่างเปิดเผยและได้รับการยอมรับจากสมาชิกในองค์กร เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคม (Social animal)
3. ความต้องการความก้าวหน้า (Growth need: G) เป็นความต้องการส่วนบุคคลในการที่ใช้ความรู้และความสามารถและทักษะของตนเพื่อทำงานอย่างเต็มศักยภาพที่มีอยู่รวมทั้งได้มีโอกาสใช้ความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้อย่างเต็มที่ มีความรับผิดชอบสูงขึ้น มีความต้องการความสำเร็จสูงสุดในชีวิตกับบางส่วนของความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ

สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะและลำดับความต้องการของมนุษย์ ที่มีความต้องการหลายระดับและไม่มีสิ้นสุด แต่เมื่อใดก็ตามหากความต้องการนั้นได้รับการตอบสนอง ก็จะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจ เป็นการวัดความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะหนึ่ง ลักษณะใดในการวัดความพึงพอใจนั้น มีผู้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามไว้ดังนี้

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์ (2553 : 181) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจไว้ว่า การวัดความพึงพอใจเราสามารถวัดได้โดยใช้เครื่องมือวัดที่เรียกว่า แบบวัด คำว่า แบบวัดนี้เป็นคำกลางใช้แทนความหมายของเครื่องมือรวบรวมข้อมูลทั่วไป ทั้งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินค่า แบบทดสอบวัดความรู้ วัดความถนัดและวัดพฤติกรรม ดังนั้นในการวัดความพึงพอใจ เราจึงสามารถสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ตอบได้โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีสันับสนุนแบบวัดความพึงพอใจ จึงจะมีคุณภาพสามารถวัดได้ตรงกับความต้องการ การวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหาร การควบคุมงาน เงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงได้
3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

วิเชียร วิทยอดม (2554 : 37) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจสามารถทำได้หลายวิธีได้แก่

1. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีที่วัดระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องอาศัยเทคนิคและความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์ที่จะจูงใจให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามให้ตรงกับข้อเท็จจริง การสัมภาษณ์เป็นการวัดระดับความพึงพอใจ โดยวิธีการที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง
2. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมกันอย่างแพร่หลายวิธีหนึ่งโดยการขอร้องหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัดแสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบหรือเป็นคำตอบอิสระโดยคำถามที่ถามถึงความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. การสังเกต เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจได้โดยวิธีการสังเกตจากพฤติกรรมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว เช่น การสังเกตกิริยา ท่าทาง การพูด สีหน้า

การโต้ตอบ การร่วมกิจกรรม การวัดความพึงพอใจโดยวิธีนี้ ผู้วัดต้องทำอย่างจริงจัง และมีแบบแผนที่แน่นอนจึงจะสามารถประเมินไปถึงความพึงพอใจได้อย่างถูกต้อง

สุพานี สุษฎฐ์วานิช (2558 : 82) ได้กล่าวถึงเครื่องมือวัดความพึงพอใจไว้ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม นิยมใช้แบบที่กำหนดสเกลในการวัดที่ชัดเจน
2. วิธีบรรยาย เป็นวิธีใช้บรรยายเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับงานว่ามีอะไรบ้างที่พอใจและไม่พอใจ
3. การสัมภาษณ์ มี 3 แนวทาง คือ เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า ไม่ได้เตรียมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และการสัมภาษณ์แบบผสม มีทั้งที่เตรียมไว้และให้แสดงความคิดเห็น
4. การสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก
5. วิธีพิจารณาแนวโน้มของพฤติกรรม โดยใช้คำถามแบบอ้อมเพื่อให้เห็นความโน้มเอียงที่คนเราจะทำบางอย่างเกี่ยวกับงานออกมาให้ทราบ

สรุปได้ว่า ในการวัดความรู้สึกหรือความพึงพอใจของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด สามารถทำได้หลายวิธีได้แก่ วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และวิธีการใช้แบบสอบถาม ซึ่งในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้ประเมินวัดความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานตามโครงการโดยการใช้แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า

บริบททั่วไปของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก

1. ข้อมูลพื้นฐาน

โรงเรียนบ้านคลองสองปาก ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลสาคร อำเภอกำแพง จังหวัดสตูล จัดตั้งเมื่อวันที่ 19 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2497 โดยมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 ร่วมมือกับราษฎรทั้งสองหมู่บ้าน สร้างอาคารเรียนชั่วคราวเสาไม้กลม หลังคามุงสังกะสี ฝาไม้ไผ่ขัดตะขนาดยาว 10 เมตร กว้าง 8 เมตร งบประมาณดำเนินการ 3,300 บาท บนที่ดินของนายมะโหรบ ยาง๊ะ เป็นผู้มอบให้ มีเนื้อที่ทั้งหมด 24 ไร่ 1 งาน 23 ตารางเมตร (ส.ต.252)

เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2502 โรงเรียนได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล จำนวนเงิน 80,000 บาท สร้างอาคารเรียน แบบ ป.1ก. จำนวน 2 ห้องเรียน วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2525 ได้รับงบประมาณจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 250,000 บาท สร้างอาคารเรียนแบบ ป.1ก จำนวน 1 หลัง 2 ห้องเรียน ต่อมา พ.ศ.2536 ได้รับงบประมาณจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล สร้างอาคารเรียนแบบ ส.ป.ช.102/26 จำนวน 1 หลัง 3 ห้องเรียน และปี พ.ศ.2545 ได้รับงบประมาณจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 699,300 บาท สร้างอาคารเรียนแบบ ส.ป.ช.102/26 จำนวน 1 หลัง 3 ห้องเรียน ปีพ.ศ.2538 ได้รับการจัดสรรประปาโดยกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย บำรุงรักษาโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสาคร

ปีพ.ศ.2555 ได้รับความอนุเคราะห์โครงการศูนย์อินเทอร์เน็ตประจำโรงเรียน (USO NET) จากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) และในปีเดียวกันได้รับการจัดสรรระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน แผนงานขยายโอกาสและพัฒนาการศึกษา โครงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา กิจกรรมจัดหาคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อการศึกษา รูปแบบ MCL 10 TYPE 2 งบประมาณ 359,500 บาท ปีพ.ศ.2558 ได้รับงบประมาณ จำนวน 855,400 บาท ก่อสร้างรั้วคอนกรีตและรั้วลวดหนาม ความยาว 812 เมตร ในวันที่ 3 มิถุนายน 2558 นางยิววิระ หลังปูเต๊ะ ได้มารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสองปาก

ปัจจุบัน โรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 120 คน ข้าราชการครูจำนวน 6 คน พนักงานราชการ จำนวน 1 คน บุคลากรวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์จำนวน 1 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 2 คน ครูผู้ทรงคุณค่า จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ธุรการโครงการคืนครูให้นักเรียนจำนวน 1 คน นักการภารโรงจำนวน 1 คน โดยมี นางยิววิระ หลังปูเต๊ะ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ระยะทางห่างจากอำเภอท่าแพ 28 กิโลเมตร ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล 52 กิโลเมตร

2. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนบ้านคลองสองปากมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อผู้เรียนอย่างรอบด้าน
2. ส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
3. พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ
4. จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามอัตลักษณ์ท้องถิ่น
5. ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพ
6. พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีระบบตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์อันดีงาม

ความสัมพันธ์อันดีงาม

7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีความร่มรื่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน
8. ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภายใน

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

ตอบสนองความถนัดและความต้องการของผู้เรียน

2. ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองสู่การดำรงชีวิตที่มีความสุข

3. โรงเรียนมีการจัดกระบวนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประมวลผลที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน

4. ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพตามมาตรฐานวิชาชีพและสามารถจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานสากล

5. โรงเรียนมีการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบตามหลักธรรมาภิบาล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและความสัมพันธ์อันดีงาม

6. โรงเรียนมีบรรยากาศที่ร่มรื่น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3. นโยบายสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุขโรงเรียนบ้านคลองสองปาก

1. จัดการเรียนการสอนให้ความรู้ สร้างจิตสำนึก ทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกันต่อต้าน ยาเสพติดและอบายมุข

2. จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงโดยสร้างเครือข่ายแกนนำทุกระดับในสถานศึกษา

3. จัดระบบการดำเนินงาน 5 มาตรการ ภายใต้กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่
มาตรการ 5 มาตรการ

- มาตรการป้องกัน
- มาตรการค้นหา
- มาตรการรักษา
- มาตรการเฝ้าระวัง
- มาตรการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่

- สถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับสภาพของปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่

- สถานศึกษาต้องมีแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา

- สถานศึกษาต้องมีระบบข้อมูลการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกัน ด้านการเฝ้าระวัง ด้านการดูแลช่วยเหลือ และด้านการบริหารจัดการ

- สถานศึกษาต้องมีเครือข่ายการทำงานระหว่างนักเรียน นักศึกษา ครู ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

- ไม่ปกปิดข้อมูล กลุ่มเสพ กลุ่มติด กลุ่มค้ายาเสพติด

- ไม่ผลักปัญหาไม่ไถ่ให้นักเรียนออกจากสถานศึกษา
- 4. จัดทำพันธสัญญา (MOU) ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียนต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กิตติธัช แสนภูวา (2557 : 84-85) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารการดำเนินการป้องกันแก้ไขสารเสพติด 1) ระดับประสิทธิผลการดำเนินการป้องกันแก้ไขสารเสพติดของโรงเรียนต้นแบบระบบมาตรฐานการต้านยาเสพติด และ 2) ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินการป้องกันแก้ไขสารเสพติดของโรงเรียนต้นแบบ ระบบ มาตรฐานการต้านยาเสพติด ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ครู ครูแกนนำ 345 คน รวม 362 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนต้นแบบระบบมาตรฐานการต้านยาเสพติดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดกาญจนบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ 0.957 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยการบริหารการดำเนินการป้องกันแก้ไขสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านระบบบริหารงานมาตรฐานการต้านยาเสพติด และด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติตามลำดับ 2. ประสิทธิผลการดำเนินการป้องกันแก้ไขสารเสพติดของโรงเรียนต้นแบบระบบมาตรฐานการต้านยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนักเรียนและด้านนักเรียนแกนนำตามลำดับ 3. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินการป้องกันแก้ไขสารเสพติดของโรงเรียนต้นแบบ ระบบมาตรฐานการต้านยาเสพติดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดกาญจนบุรี

วิมลศิริ บุญโญปกรณ์ (2557 : 61) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีวุฒิทางการศึกษาสูงสุดจบปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 5 ปี ส่วนมากเคยได้รับการอบรม ประชุม หรือสัมมนาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามาแล้ว สภาพทั่วไปของสถานศึกษาส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งอบายมุขและมีคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นโยบายที่มีผลการปฏิบัติงานที่น่าพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การปฏิบัติงานตามนโยบายการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน การกำหนดมาตรการและยุทธศาสตร์และการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ส่วนผลการปฏิบัติงานงาน

ตามนโยบายอยู่ในระดับปานกลางที่สมควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ การกำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน การจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาและการสร้างเครือข่ายแกนนำในการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนหลักให้เน้นในเรื่อง “การป้องกัน” และเนื่องจากพลวัตของสังคมกระทรวงศึกษาธิการจึงต้องจัดให้มีศูนย์ที่มีการเก็บรวบรวมจากหน่วยงานในสังกัดต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษาในระดับประถมและมัธยม เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์จากนโยบายที่มีต่อเยาวชนในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะในการปฏิเสธยาเสพติด การมีส่วนร่วมของสังคม การบำบัดและฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดสารเสพติด

ฉันทวีตร แก้วสุข (2559 : 53-92) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 45 ตัวชี้วัด โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเฝ้าระวัง และด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ด้านการให้คำปรึกษา และด้านการเฝ้าระวัง 3. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 มีแนวทางการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด จำนวน 8 ข้อ 2) ด้านการให้คำปรึกษา จำนวน 4 ข้อ 3) ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ จำนวน 7 ข้อ 4) ด้านเฝ้าระวัง จำนวน 7 ข้อ 5) ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 5 ข้อ และ 6) ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด จำนวน 6 ข้อ

ภาสกร โชคขจิตรสัมพันธ์ (2560 : ออนไลน์) ได้ศึกษาการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 จำนวน 105 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการ

สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) การประเมินพบว่า 1) ด้านบริบท (Context Evaluation) พบว่า ครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.= 0.21) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, S.D.= 0.29) รองลงมาคือ ชั้นเตรียมการและการวางแผนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.43$, S.D.= 0.32) และความเป็นไปได้ของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.22$, S.D.= 0.42) ตามลำดับ และอันดับสุดท้ายด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.= 0.46) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) พบว่า ครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.65$, S.D.= 0.24) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเพียงพอของทรัพยากรต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.= 0.25) รองลงมาคือ ความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.= 0.29) 3) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) พบว่า ครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.= 0.26) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ช่วงเวลาการดำเนินงานของโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.= 0.45) รองลงมาคือ กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.= 0.39) และขั้นกำกับติดตามประเมินและรายงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$, S.D.= 0.25) ตามลำดับ 4) ด้านผลผลิต (Product Evaluation) พบว่า ครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$, S.D.= 0.24) เมื่อพิจารณารายประเด็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนมีสุขภาพกายที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$, S.D.= 0.51) รองลงมาคือ นักเรียนรู้จุดเด่น จุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$, S.D.= 0.55) และนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, S.D.= 0.61) ตามลำดับ และอันดับสุดท้ายนักเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D.= 1.19) นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณารายประเด็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรทุกรายวิชา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.90$, S.D.= 0.30) รองลงมาคือ นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.87$, S.D.=0.33) และนักเรียนรู้จุดเด่น จุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$, S.D.= 0.34) ตามลำดับ และอันดับสุดท้ายนักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.35$, S.D.= 1.77)

อัญญรัตน์ นาเมือง (2560 : 55) ได้ศึกษาการประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียนเทศบาลบ้านเขานิวเวศน์ จังหวัดระนอง การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียนเทศบาลบ้านเขานิวเวศน์ จังหวัดระนอง โดยใช้การประเมินตามรูปแบบชิปปี้ ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการดังกล่าว จาก 3 กลุ่ม คือ นักเรียน 250 คน บุคลากรทางการศึกษา 34 คน และผู้ปกครองนักเรียน 250 คน รวมจำนวน 534 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียนเทศบาลบ้านเขานิวเวศน์ ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญหาค่าความเชื่อมั่นได้ 0.76 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ประเมินในภาพรวมเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ที่เกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.69) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด คือ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.73) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.74) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบประเมินเป็น เพศหญิง ร้อยละ 59.40 เพศชาย ร้อยละ 40.60 เมื่อจำแนกตามสถานภาพพบว่า เป็นนักเรียน ร้อยละ 54.10 เป็นบุคลากรปฏิบัติงาน ร้อยละ 9.40 และเป็นผู้ปกครองนักเรียน ร้อยละ 36.50 ผลการประเมินในภาพรวม เฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ที่เกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.69) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด คือ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.73) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.74)

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Rosati (2000 : 45) แห่งมหาวิทยาลัยบราวน์ ได้ทำการศึกษาเรื่องการป้องกันยาเสพติดที่มี คุณภาพในโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนปลอดยาเสพติด โดยศึกษาจากปัจจัยเสี่ยง คือสภาพชีวิต ของเด็กที่ไม่เอื้ออำนวยให้เด็กมีความประพฤติที่ถูกสุขอนามัย และปัจจัยคุ้มกันคือ สภาพชีวิตของเด็ก ที่ไม่เอื้ออำนวยให้เด็กมีความประพฤติที่ถูกสุขอนามัย จากการศึกษา โรซาติได้ให้แนวทางการ แก้ปัญหาไว้ดังนี้ (1) การทำให้เด็กมีความตั้งใจและมีทักษะชีวิตที่ถูกสุขลักษณะและสร้างสภาพแวดล้อมที่จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าวโดยการลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยคุ้มกันในตัวเด็กและสภาพแวดล้อมของตัวเด็ก (2) แนวทางเริ่มแรกของวิธีการป้องกันการติดยาและยาเสพติด โดยอาศัยโรงเรียนเป็นหลักเน้นที่ตัวบุคคล โดยใช้วิธีชูให้กลัวยาเสพติด การให้ความรู้โดยการให้ข้อมูลจัดบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่เคยติดยาเสพติด (3) เน้นการดำเนินการแบบครบวงจร คือ ใช้แนวทางที่เห็นตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมทำให้โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และนักเรียนเข้ามามีบทบาท หลักสูตรเน้นเรื่องทักษะและองค์ประกอบอื่น ๆ หลาย ๆ อย่าง การมีส่วนร่วมของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือนักเรียน การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกิจกรรมเชิงบวก

Sanders (2001 : 184) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมการรายงานพฤติกรรมตนเอง และการให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมมีวินัยของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมเหมาะสมนั้น จัดอยู่ในภาวะเสี่ยง จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือและอาจถูกพักการเรียนเมื่อศึกษาหลายๆ ครั้ง พบว่า นักเรียนที่เคยถูกทำทัณฑ์บนมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมในเชิงลบ ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องจัดโปรแกรมให้คำปรึกษาและคัดกรองนักเรียนว่าใครที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหานอกจากนี้ยัง พบว่า เพศชายควรได้รับความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมมากกว่าเพศหญิง

Pallozzi (2002 : 1481) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสถานศึกษาท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 310 คน โดยสอบถามคณะกรรมการการศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาต่อการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ควรขยายออกไปเป็นรูปแบบชุมชนเมืองเพื่อป้องกันยาเสพติดด้วย การจัดการศึกษาในสถานศึกษาท้องถิ่นในการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ควรร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย สถานศึกษาไม่ควรยึดติดกับนโยบายมากนัก ชุมชนควรคำนึงถึง คือ ความรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้นและอยู่ในความเป็นไปได้ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

Evans-Whipp, T., Lloyd, Toumbourou, & Arthur (2004 : 227) ได้ศึกษานโยบายด้านสารเสพติดของสถานศึกษาและผลกระทบการใช้สารเสพติดของเยาวชน พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศทางตะวันออก สถานศึกษาให้ความสำคัญกับนโยบายด้านสารเสพติด นโยบายเป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษาและพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ที่พัฒนาแล้วจะมีนโยบายด้านสารเสพติดในสถานศึกษา และนโยบายด้านสารเสพติดของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการลดลงของการสูบบุหรี่และในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของนานาชาติ ส่วนใหญ่โครงการใหม่จะมุ่งเน้นไปที่การเปรียบเทียบนโยบาย และการพัฒนาหลักสูตรของการใช้สารเสพติด

Vander, Powell, Terry-McElrath, & Bao (2005 : 299) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนและสถานศึกษา : ผลที่แตกต่าง เป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์ของกลยุทธ์และอัตราการใช้สารเสพติดของวัยรุ่นในชุมชนและสถานศึกษาหลังการควบคุมตัวแปรอื่น ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การควบคุมดูแลจากผู้ใหญ่ การจัดกิจกรรมของชุมชนและของสถานศึกษา การมีองค์การ นักศึกษามีความสัมพันธ์กับการลดลงของการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Biddle et al (2009 : 261) ได้วิจัยผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยงฆ่าตัวตาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผลเนื่องมาจากการมีความคิดฆ่าตัวตาย การถูกสั่งพักการเรียนลดลง อย่างไรก็ตาม

รายงานของนักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาการคิดฆ่าตัวตาย และปัญหาอื่น ๆ ทำให้สามารถทำนายรูปแบบการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง เช่นพบว่า บางครั้งนักเรียนเหล่านี้ก็อาจใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์เพื่อการรักษาตัวเองก็ได้และพบว่า รูปแบบการบริการที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติสูงสุดในการทำนายผลการลดระดับการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ รวมทั้งการลดระดับการถูกสั่งพักการเรียนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงคิดฆ่าตัวตาย คือ ส่วนที่ได้รับการประเมินโดยหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ทำการจัดหายาเสพติดและสารอาหารประเภทแอลกอฮอล์ไว้ใช้ได้ถูกต้องตามกฎหมาย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศนั้นปัญหาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญยิ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ มากมาย ปัญหาเสพติดได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวมากขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ขาดพลังและขาดความสมดุลในการพัฒนา สถาบันหลักทางสังคมหลายสถาบันเกิดความอ่อนแอ เป็นช่องว่างทำให้ปัญหาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น และจากงานวิจัยในต่างประเทศต่างก็เห็นความสำคัญของปัญหาเสพติดว่าเป็นปัญหาที่เกิดกับวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดที่คล้ายคลึงกัน คือ เกิดจาก ปัญหาพื้นฐานของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อน การอยากรู้อยากลอง สภาพแวดล้อมและ ชุมชน ดังนั้น ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในสถานศึกษา ซึ่งถ้าสถานศึกษาและชุมชนมีการวางแผนในการพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานที่ดีแล้วนั้นก็จะทำให้การป้องกันและแก้ไขลดปัญหาเสพติด และอบายมุขมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมินโครงการที่ครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังนั้น การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนบ้านคลองสองปาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ครั้งนี้ ผู้ประเมินจึงมีความสนใจประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูลต่อไป